

Souhrnná teritoriální informace:

Arménie

Velvyslanectví ČR v Jerevanu 20. 5. 2022 15:32

Arménie je sekulární křesťanský stát v oblasti Jižního Kavkazu. Rozlohou i počtem obyvatel je Arménie nejmenší ze tří zemí Jižního Kavkazu. Ve své novodobé podobě vznikla po rozpadu Sovětského svazu v roce 1991. Je to vnitrozemský stát, hraničí na severu s Gruzíí, na západě s Tureckem, na jihu s Íránem, na východě s Ázerbájdžánem a na jihozápadě s ázerbájdžánskou enklávou Nachičevan. Hranice s Tureckem a Ázerbájdžánem jsou dlouhodobě uzavřeny.

Po tzv. sametové revoluci z roku 2018 se Arménie přeměnila z oligarchické semi-demokracie až autokracie na demokratickou parlamentní republiku. Výkonnou moc má vláda v čele s premiérem, parlament je jednokomorový (mimořádné parlamentní volby proběhly v červnu 2021). Hlavním bezpečnostním i zahraničně-politickým tématem zůstává i nadále konflikt s Ázerbájdžánem o oblast Náhorního Karabachu. Tento nedořešený konflikt představuje významnou brzdu rozvoje ekonomiky Arménie a v podstatě celého širšího regionu.

Arménie je závislá na obchodních svazcích s Íránem a zejména s Gruzíí, přes niž je realizována velká většina obchodní výměny do zahraničí. Další přístup je přes Gruzii buď po zemi (dále přes Rusko či zprostředkovaně přes Turecko) nebo po moři (z gruzínského přístavu Poti do EU přístavů zejména v Bulharsku). Průjezd na jihovýchod do Náhorního Karabachu (de facto republika „Arcach“ ve zbývající části území bývalé sovětské autonomní oblasti Náhorní Karabach) aktuálně od podzimu 2020 kontrolují ruské síly.

Hospodářství Arménie je založeno na zemědělství (11 %), těžbě surovin, průmyslu (27 %) a na službách (53 %). Celkové HDP země dosahuje zhruba 13,5 miliard USD. Ekonomice dominuje těžba surovin, energetika a zemědělství. V hlavním městě Jerevanu se rozvíjejí služby a IT sektor. Rostoucí potenciál je v turistice (v době před covidem i nyní, už neplatí prakticky žádná omezení). Zahraniční obchod Arménie je omezen kvůli vnitrozemské poloze a sporům s Tureckem a Ázerbájdžánem. V důsledku toho má Arménie obvykle vysoký obchodní deficit. Hlavní vývoz představují kovy a drahé kameny, za nimi následuje energie, nápoje, zelenina a ovoce. Arménie dováží hlavně ropu, zemní plyn, obiloviny, gumárenské výrobky, korek a dřevo a elektrické stroje. Hlavními obchodními partnery Arménie jsou Rusko, EU, Írán, Spojené státy, Čína, Ukrajina a Turecko.

Český vývoz tvoří zejména průmyslové výrobky (generátory, automobily a letouny, elektronické a telefonní součástky a přístroje, modernizace JE) a postupně roste. Naopak arménské dovozy zůstávají na nízké úrovni a tvoří je zejména feroslitiny, nápoje (koňaky, vína) a potraviny.

Výkon arménské ekonomiky v posledních letech byl nestálý – zatímco v roce 2019 vykázala růst o 7,6 %, v roce 2020 naopak kvůli

Základní údaje	
Hlavní město	Jerevan
Počet obyvatel	2,97 mil. (2021)
Jazyk	arménština
Náboženství	křesťanství
Státní zřízení	parlamentní republika
Hlava státu	prezident Vahagn Chačaturjan
Hlava vlády	premiér Nikol Pašinjan
Název měny	arménský dram (AMD)
Cestování	
Časový posun	+2 hod. v létě, +3 hod. v zimě
Kontakty ZÚ	
Velvyslanec	JUDr. Bedřich Kopecký
Ekonomický úsek	Mgr. Sabina Nováková
Konzulární úsek	Bc. David Tichý
CzechTrade	ne
Czechinvest	ne
Ekonomika	2021
Nominální HDP (mld. USD)	43
Hospodářský růst (%)	5,5
Inflace (%)	7,2
Nezaměstnanost (%)	16

pandemii a ozbrojenému konfliktu došlo k poklesu o 7,6 %. Ekonomika se částečně zotavila v roce 2021 s hospodářským růstem 5,8%. Původní predikce na rok 2022 odhadovaly zhruba 4,5% růst; revidované odhady se výrazně snížily na přibližně 1,5% růst kvůli ruské agresi proti Ukrajině. Arménská vláda však navzdory okolnostem stále očekává, že ekonomika v roce 2022 poroste o 7 %. Dlouhodobými problémy jsou geopolitická rizika, částečná izolace (uzavřené hranice), nízká produktivita práce a nízká konkurenceschopnost. Arménie je od roku 2015 součástí tzv. EAEU (Eurasian Economic Union), což může pro české firmy představovat jeden z problémů při vstupu na trh.

Kapitoly a podkapitoly:

1 Základní informace o teritoriu

- 1.1 Systém vládnutí a politické tendence v zemi
- 1.2 Zahraniční politika země
- 1.3 Obyvatelstvo

2 Ekonomika

- 2.1 Základní údaje
- 2.2 Veřejné finance a státní rozpočet
- 2.3 Bankovní systém
- 2.4 Daňový systém

3 Obchod a investice

- 3.1 Obchodní vztahy
- 3.2 Přímé zahraniční investice
- 3.3 FTA a smlouvy
- 3.4 Rozvojová spolupráce
- 3.5 Perspektivní obory (MOP)

4 Kultura obchodního jednání

- 4.1 Úvod
- 4.2 Oslovení
- 4.3 Obchodní schůzka
- 4.4 Komunikace
- 4.5 Doporučení
- 4.6 Státní svátky

5 Základní podmínky pro uplatnění českého zboží na trhu

- 5.1 Vstup na trh
- 5.2 Formy a podmínky působení na trhu
- 5.3 Marketing a komunikace
- 5.4 Problematika ochrany duševního vlastnictví
- 5.5 Trh veřejných zakázek
- 5.6 Platební podmínky, platební morálka a řešení obchodních sporů
- 5.7 Víza, poplatky, specifické podmínky cestování do teritoria
- 5.8 Zaměstnávání občanů z ČR
- 5.9 Veletrhy a akce

6 Kontakty

- 6.1 Kontakty na zastupitelské úřady ČR v teritoriu
- 6.2 Praktická telefonní čísla (záchranka, policie, požárníci, infolinky, apod.)
- 6.3 Důležité internetové odkazy a kontakty

1 Základní informace o teritoriu

Podkapitoly:

[1.1 Systém vládnutí a politické tendence v zemi](#)

[1.2 Zahraniční politika země](#)

[1.3 Obyvatelstvo](#)

1.1 Systém vládnutí a politické tendence v zemi

Oficiální název státu je Arménská republika (arménsky Հայաստանի Հանրապետություն – Hajastani Hanrapetutjun / Republic of Armenia / Республика Армения).

Arménie je parlamentní republika. Legislativu zastupuje jednokomorový parlament (Národní shromáždění). Počet poslanců je variabilní v závislosti na výsledku voleb – minimálně 101 (může být o několik desítek více, výjimečně až do 200), voleni jsou na čtyři roky. Sametová revoluce z dubna a května 2018 způsobila pád dlouholetého prezidenta a následně několikadenního premiéra Serže Sargsjana. Prezidentem je od března 2018 Armen Sarkissjan. Mimořádné parlamentní volby proběhly v prosinci 2018 po tzv. sametové revoluci, zvítězila v nich aliance „Můj krok“ dosavadního opozičního vůdce Nikola Pašinjana. Do té doby vládní Republikánská strana se tehdy ani nedostala do parlamentu. Další předčasné parlamentní volby proběhly v červnu 2021. O křesla v parlamentu se utkali jak představitelé porevoluční vlády, tak zástupci dřívějšího režimu včetně všech tří bývalých prezidentů. Volby proběhly 20. června 2021, zvítězila v nich strana „Občanská smlouva“ (Civil Contract) – 53.95 % hlasů, 71 křesel. Do parlamentu se dále dostali představitelé bloku „Hajastan“ (Armenia Alliance) – 21.11 % hlasů, 29 křesel; a bloku „Mám čest“ (I Have Honor Alliance) – 5.22 % hlasů, 7 křesel.

Koncem srpna 2021 bylo oznámeno kompletní složení nové vlády. Od té doby ve vládě došlo k několika personálním změnám na klíčových postech (mj. po rezignaci prezidenta Armena Sarkissiana v lednu 2022 byl bývalý ministr high-tech průmyslu Vahagn Chačaturjan v březnu 2022 zvolen prezidentem). Složení vlády k 15. 5. 2022 je následující.

Prime Minister: Mr. Nikol Pashinyan

Deputy Prime Ministers: Mr. Hambardzum Matevosyan, Mr. Mher Grigoryan

Minister of Labor and Social Affairs: Mr. Narek Mkrтчyan

Minister of Health: Mrs. Anahit Avanesyan

Minister of Justice: Mr. Karen Andreasyan

Minister of Emergency Situations: Mr. Armen Pambukchyan

Minister of Foreign Affairs: Mr. Ararat Mirzoyan

Minister of High-Tech Industry: Mr. Robert Khachatryan

Minister of Economy: Mr. Vahan Kerobyan

Minister of Education, Science, Culture and Sports: Mr. Vahram Dumanyan

Minister of Environment: Mr. Hakob Simidyan

Minister of Defense: Mr. Suren Papikyan

Minister of Territorial Administration and Infrastructure: Mr. Gnel Sanosyan

Minister of Finance: Mr. Tigran Khachatryan

Arménie se člení na hlavní město Jerevan a 10 provincií (arménsky „marz“). V čele jednotlivých provincií stojí guvernéri jmenovaní vládou. V čele hlavního města stojí starosta volený Radou starších hlavního města, vzešlou z komunálních voleb. Kromě Jerevanu k dalším velkým městům patří Gjumri (dříve Leninakan), Abovjan, Hrazdan, Vanadzor (dříve Kirovakan), Idževan, Alaverdi, Kapan.

1.2 Zahraniční politika země

Arménie se nachází v geopoliticky nestabilním regionu, sužovaném řadou problémů a dlouhodobě nevyřešených konfliktů. Jedním z hlavních témat zahraniční politiky země je otázka Náhorního Karabachu, deklarovaným cílem je dosáhnout urovnání karabašského konfliktu v souladu s arménským vnímáním. Dalším nosným tématem je otázka uznání genocidy Arménů v Osmanské říši.

Arménie se od znovuzískání nezávislosti silně orientuje na Rusko jakožto formálního garanta své bezpečnosti. S Ruskem ji pojí strategické partnerství a spojenecké závazky. Významné jsou také vztahy s USA a Francií, a to vzhledem k početné diaspoře i roli obou států v mediaci konfliktu o Náhorní Karabach.

Co se týče vztahů s Evropskou unií, Arménie je jednou ze zemí Východního partnerství a spolupracuje s EU v rámci tohoto formátu. Vztahy mezi EU a Arménií vycházejí z komplexní dohody o prohloubení partnerství mezi EU a Arménií (CEPA), jež byla podepsána v listopadu 2017 a vstoupila v platnost 1. března 2021. EU v Arménii podporuje politické cíle demokratizace, reformy a transformace. Probíhají také tematické programy zaměřené na lidská práva a občanskou společnost.

Ze sousedů panují dobré vztahy s Gruzíí a s Íránem. Naopak s Ázerbájdžánem a Tureckem jsou vztahy pod bodem mrazu, obzvlášť po konci druhé karabašské války na podzim 2020. Navzdory podepsanému příměří, jež by mělo odblokovat dopravní komunikace v rámci regionu, zatím reálně nedošlo k posunu a hranice Arménie s Ázerbájdžánem i Tureckem zůstávají uzavřeny (jsou doslova zataraseny a zaminovány). V turecko-arménských vztazích dochází k určitému drobnému pokroku - arménská vláda k 31. 12. 2021 zrušila zákaz dovozu tureckého zboží do Arménie a na jaře 2022 byly obnoveny pravidelné lety na lince Jerevan-Istanbul. Do plné normalizace vztahů však zůstává ještě dlouhá cesta.

1.3 Obyvatelstvo

V Arménii žije podle oficiálních údajů lehce pod 3 miliony obyvatel. Obyvatelstvo je převážně arménské (okolo 98 %). V Arménii žije více než 20 národnostních skupin, ale národnostní menšiny jsou nepočetné. Jedná se o menšiny Jezídů, Kurdů, Rusů, dále jsou přítomni Řekové, Asyřané, Ukrajinci, Poláci, Němci, Židé, Gruzíni, Romové, Mordvini, Osetinci, Udové či Tatové.

V zahraničí je velmi početná a vlivná arménská diaspora (USA, Francie, Rusko a řada dalších zemí). Výrazná je ekonomická emigrace z Arménie, v některých letech způsobující úbytek obyvatelstva.

Naprostá většina obyvatel se hlásí k Arménské apoštolské církvi (asi 95 %). K jiným křesťanským církvím patří baptisté a presbyteriáni. V zemi dále působí Římskokatolická církev, Mechitaristická katolická církev (kongregace benediktinských mnichů Arménské katolické církve) a ruská pravoslavná církev. Jezídští Kurdové žijí hlavně v západní části země a praktikují jezídismus. Část Kurdů vyznává sunnitský islám. V zemi žije rovněž malá židovská komunita (cca 700 lidí).

Arménie si obecně velmi zakládá na tom, že je to země s nejdříve přijatým křesťanstvím jako státním náboženstvím na světě (už v roce 301).

2 Ekonomika

Podkapitoly:

[2.1 Základní údaje](#)

[2.2 Veřejné finance a státní rozpočet](#)

[2.3 Bankovní systém](#)

[2.4 Daňový systém](#)

2.1 Základní údaje

HDP Arménie dosahuje zhruba 13,5 mld. USD. Výkon ekonomiky byl v posledních letech proměnlivý. Po několika letech silného růstu HDP (+7,5 % v roce 2017, +5,2 % v roce 2018, +7,6 % v roce 2019) nastaly v roce 2020 radikální změny k horšímu. Vlivem koronavirové pandemie, ale zejména proběhlé podzimní války o Náhorní Karabach tak v roce 2020 HDP o 7,6 % kleslo. Rok 2020 těžce pocítilo zejména stavebnictví, obchod a cestovní ruch; naopak méně postižený byl veřejný sektor, zdravotnictví (zde výdaje kvůli pandemii rostly) a finančnictví. Dopady války byly a jsou jednoznačně ničivější než dopady pandemie. Arménie se tak ocitla v nejhorší recesi od roku 2009, kdy reálné HDP kleslo o 14,1 %. Hospodářská obnova bude komplikovaná a náročná, mimo jiné kvůli přetrvávajícím geopolitickým i vnitropolitickým rizikům. V roce 2021 se arménská ekonomika částečně zotavila a vykázala růst o 5,8 %, tedy vyšší, než se očekávalo. Prognózy na rok 2022 původně předpovídaly ekonomický růst kolem 5 %, ale revidované odhady klesly na zhruba 1,5 % v důsledku ruské agrese proti Ukrajině. Také inflace v průběhu roku 2020 vzrostla, v roce 2020 dosáhla 3,7 % (ve srovnání s průměrnou roční inflací 2,5 % v roce 2018 a 1,4 % v roce 2019). V roce 2021 inflace vyrostla o více než 7 %. Nyní se tak inflace pohybuje nad horním pásmem inflačního cílení arménské centrální banky. Rovněž míra nezaměstnanosti zůstává mimořádně vysoká, pohybuje se kolem 15 %. Velká část populace zůstává zaměstnaná v neformálním sektoru, šedá ekonomika je poměrně rozsáhlá.

Arménie je malá otevřená ekonomika. Hospodářství je strukturováno následovně – zemědělství (11 %), průmysl a stavebnictví (27 %), služby (53 %). Z významných sektorů lze jmenovat těžbu nerostných surovin, textilní průmysl, šperkařství. Ze služeb v letech před covidem rostl cestovní ruch. Arménie je do značné míry závislá na vývozu surovin, zejména mědi a cenných kovů.

Ukazatel	2019	2020	2021	2022	2023
Růst HDP (%)	7,6	-7,8	5,5	4,9	4,6
HDP/obyv. (USD/PPP)	14 247,00	13 321,70	14 500,00	15 610,00	16 740,0
Inflace (%)	1,4	1,2	7,2	5	4,2
Nezaměstnanost (%)	18,2	18,2	16	15,5	15
Export zboží (mld. USD)	2,6	2,3	3,4	3,7	4,1
Import zboží (mld. USD)	5,5	4,4	5,6	6,3	6,8
Saldo obchodní bilance (mld. USD)	-1,8	-1,4	-1,5	-1,7	-1,8
Průmyslová produkce (% změna)	21,1	-12	3,5	5,5	3,4
Populace (mil.)	3	3	3	3	3
Konkurenceschopnost	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Exportní riziko OECD	06.VII	06.VII	06.VII	N/A	N/A

Zdroj: EIU, OECD, IMD

2.2 Veřejné finance a státní rozpočet

Vláda dokázala v roce 2020 pokrýt deficit rozpočtu díky půjčkám a grantům od IMF, Světové banky a EU. Státní dluh začátkem roku 2021 přesáhl 8 mld. USD. V únoru 2021 vláda vydala Eurobondy v hodnotě 750 mil. USD. Na konci roku 2021 přesáhl státní dluh 9 mld. USD, což je více než 60 % HDP. Rozpočet na rok 2022 i přes zásadní šoky a změny v zásadě kopíruje rozpočet z předchozího roku s vyššími projekcemi růstu. Počítá s oživením, růstem o 7 % a HDP ve výši kolem 14 mld. USD. Plánovaný schodek činí 482 mil. USD. Očekává se, že příjmy budou činit téměř 25 % HDP, z čehož asi 95 % bude zajištěno prostřednictvím výběru daní. Největší výdaje budou směřovat na sociální zabezpečení (1,2 mld. USD neboli 27 % výdajů rozpočtu), na veřejný sektor (včetně zdravotnictví, školství a dalších), na obranu (705 mil. USD neboli 16 % výdajů rozpočtu) a na silniční dopravu a rozvoj infrastruktury (707 mil. USD neboli 17 % výdajů rozpočtu).

Veřejné finance	2021
Saldo státního rozpočtu (% HDP)	-4,2
Veřejný dluh (% HDP)	60,1
Bilance běžného účtu (mld. USD)	-0,2
Daně	2022
PO	18 %
FO	21 %
DPH	20 %

Výhled na další roky bude silně ovlivněn přetrvávající nejistotou plynoucí z geopolitických i vnitropolitických rizik. Očekává se, že se za podmínky stabilizace vnějších podmínek a obnovení sektorů hospodářství tempo růstu reálného HDP v roce 2022 zmírní, ale udrží se v plusu; v závislosti na dalším vývoji v regionu ale může dojít i k dalšímu propadu.

Arménie má záporné saldo obchodní bilance. Zmíněné zahraniční půjčky částečně posílily devizové rezervy. V roce 2022 by mělo jít 10 % rozpočtu na pokrytí státního dluhu. Rovněž by v roce 2022 mělo dojít k mírnému snížení deficitu státního rozpočtu na 3,2 % HDP. Veřejný dluh přesahuje 60 % HDP a očekává se, že v příštích letech ještě dále poroste. Dolarizovaná ekonomika a nediferencovaný vývoz znamenají značné výzvy. Další slabinu představuje slabý přísun přímých zahraničních investic (FDI). Rizika částečně zmírňuje relativně zdravý bankovní sektor a některé fiskální rezervy.

2.3 Bankovní systém

Arménie má poměrně silný a stabilní finanční systém. Dominují mu komerční banky (83,5 % aktiv), jichž na arménském trhu působí celkem 17. Banky jsou v soukromých rukou, bez účasti státu. Ve všech arménských bankách mají podíly zahraniční firmy (celkem 65 %). Sedm bank je plně zahraničních vlastníků, pouze dalších sedm bank má nadpoloviční podíly arménských majitelů.

Banky poskytují řadu standardních služeb, včetně bankovních převodů, půjček, vkladních účtů atd. Arménští občané i cizinci mohou mít bankovní účty v cizí měně. Neexistují omezení na výměnu nebo převod peněz nebo návrat kapitálu a zisku.

Mezi nejvýznamnější a nejsilnější banky v Arménii patří „Ameriabank“ CJSC, „ARMBUSINESSBANK“ CJSC, „Ardshinbank“ CJSC, „ACBA-CREDIT-AGRICOL BANK“ CJSC, „InecoBank“ CJSC a „Converse Bank“ CJSC. Nejmenší ze sedmnácti bank je íránská „Mellat Bank“ CJCS, která byla v minulosti kvůli vlastnictví v některých západních zemích cílem sankčních opatření (a následně účastníkem s tím spojených soudních sporů). Všechny banky mají centrály v Jerevanu.

Arménská centrální banka se snaží dodržovat přísné regulační standardy. Ani pandemie tak místním bankovním systémem výrazně neotřásla. Centrální banka zvýšila úrokovou sazbu naposledy v březnu 2022 na 9,25 %, cílem je zpomalit inflaci.

2.4 Daňový systém

Daňový systém v Arménii je obecně přehledný a příznivý pro podnikání. Existuje šest, respektive sedm hlavních daní. Jedná se o daň z přidané hodnoty (DPH činí 20 %), daň ze zisku (20 %) nebo daň z obrátu (ve výši 1,5-5 %, procento je stanoveno legislativou dle oboru působení), daň z příjmu (21 %; dále se platí odvody na sociální zabezpečení ve výši 5 až 10 % podle výše platu), daň z nemovitostí, daň z pozemků, spotřební daně a tzv. zjednodušené daně. Různé zvláštní platby zjednodušených daní mohou být rovněž stanoveny podle zvláštních právních předpisů. Všechny zákony a jiné užitečné informace jsou k dispozici v angličtině a ruštině na webu Státní daňové služby Arménie (www.taxservice.am).

System je strukturován tak, že většina daní je státní a platí se přímo do státního rozpočtu. Daň z přidané hodnoty je největší příjmovou položkou, která přispívá více než třetinou příjmů z rozpočtu. Místní rozpočty dostávají navíc k dotacím ze státního rozpočtu příjmy pouze z daně z majetku v obcích a několika poplatků a místních plateb. Špatná daňová správa je jedním z největších problémů v daňovém systému, ovšem v posledních letech se změnila k lepšímu (v roce 2021 vykázala Arménie 14% nárůst daňových příjmů, což překonalo cíl státního rozpočtu na rok 2021 o 304 mil. USD).

Daň z příjmů právnických osob je 18 %. Malé a mikro firmy mohou využít speciálních daňových režimů (snížení daní a zjednodušení papírování). Daň ze zisku ve výši 20 % se vztahuje na podniky s obratem nad 240 000 USD ročně. Daň z obrátu se pohybuje mezi 1,5 a 5 % (platí pouze pro malé firmy s obratem do zhruba 240 000 USD ročně). Některé mikro firmy (obrat do zhruba 50 000 USD ročně) mohou být osvobozeny od daně z příjmů i DPH. Firmy mohou mít povinnost platit také daně spotřební, environmentální, silniční či z majetku. Existuje speciální režim na podporu IT sektoru.

3 Obchod a investice

Podkapitoly:

[3.1 Obchodní vztahy](#)

[3.2 Přímé zahraniční investice](#)

[3.3 FTA a smlouvy](#)

[3.4 Rozvojová spolupráce](#)

[3.5 Perspektivní obory \(MOP\)](#)

3.1 Obchodní vztahy

Obchodní vztahy s EU

Obchodní výměna s EU představuje 19 % zahraničního obchodu země. V roce 2021 vzrostl obchod se zeměmi EU o 23 % a dosáhl 1,6 mld. USD. EU je tak druhým největším obchodním partnerem. Podíl zemí EU na arménském exportu je necelých 17 % a na importu do Arménie zhruba 20 % (nejvíce z Německa, Itálie, Francie a Polska). Saldo je výrazně v neprospěch Arménie. Arménie vyváží nejvíce nerostné suroviny (měď, molybden), které představují třetinu celkového exportu. Dále vyváží potraviny (alkohol, tabák). Třetí největší položku vývozu představují drahé kameny, zlato a šperky. Dále se do EU vyváží také textilní výrobky. Do země se naopak nejvíce dováží stroje a zařízení, dále nerostné suroviny, a také chemické výrobky.

	2017	2018	2019	2020	2021
Export z EU (mil. EUR)	704,9	846,9	784,9	715,8	753
Import do EU (mil. EUR)	387,5	369,9	403,9	340,3	452,4
Saldo s EU (mil. EUR)	-317,4	-477	-381	-375,5	-300,6

Zdroj: Evropská komise

Obchodní vztahy s ČR

Arménie představuje pro ČR jednoho z významných obchodních partnerů v regionu, a to zejména co se týče vývozu elektrických strojů a zařízení (důležitý vývozní artikl jsou turbíny pro vodní elektrárny). Arménský export je spíše skromný, převážně se jedná o oděvy a textil, alkoholické nápoje (vína, brandy) nebo nerosty. Vzájemný obchod se v roce 2015 propadl v důsledku přístupu Arménie do tzv. EAEU. Po zlepšení lze od roku 2018 opět pozorovat sestupný trend. Jedním z dopadů pandemie, konfliktu a regionální nestability byl v roce 2021 oproti roku 2019 pokračující pokles vzájemného obchodu (o 25 %), český export se snížil o 26 %. Arménie v roce 2021 zakázala dovoz některých druhů masa, masných výrobků, surovin a krmiv z Česka. V naší obchodní výměně s Arménií je dlouhodobě patrný několikanásobný přebytek na české straně.

	2017	2018	2019	2020	2021
Export z ČR (mld. CZK)	0,1	1,6	1,2	1,1	N/A
Import do ČR (mld. CZK)	0,9	0,1	0,2	0,1	N/A
Saldo s ČR (mld. CZK)	0,8	-1,5	-1,1	-0,9	N/A

Zdroj: ČSÚ

Obchodní vztahy se zeměmi mimo EU

Největším obchodním partnerem Arménie je Rusko (2,6 mld. USD, růst o 20,9 %). Dále je významný obchod s Čínou (1,3 mld. USD) a Íránem (503 mil. USD).

	2017	2018	2019	2020	2021
Export ze zemí mimo EU (mil. EUR)	1 201,6	1 206,7	1 459,4	1 446,5	2 105,6
Import do zemí mimo EU (mil. EUR)	3 167,9	3 850,4	4 282,8	3 534,9	4 345,6
Saldo se zeměmi mimo EU (mil. EUR)	-1 966,3	-2 643,7	-2 823,5	-2 088,3	-2 240,0

Zdroj: EIU, Eurostat

3.2 Přímé zahraniční investice

Arménie v současné době nepatří mezi nejatraktivnější země pro zahraniční investice. Investiční sféru v Arménii upravuje zákon o zahraničních investicích, přijatý v roce 1994. Arménská vláda uplatňuje politiku otevřených dveří a snaží se o zavedení příznivějších podmínek pro zahraniční investory. Proto vyvinula rovněž speciální platformu nazvanou „eRegulations Armenia“ (<https://armenia.eregulations.org/>), která poskytuje krok za krokem popis 18 nejdůležitějších postupů pro investory. Tato platforma by měla sloužit jako průvodce pro ty, kteří hodlají v Arménii začít podnikat nebo rozšířit své stávající podnikatelské aktivity.

Hlavní část přímých zahraničních investic pochází z Ruska (které zaujímá 65 % FDI), Itálie a Nizozemska. Většina investic uskutečněných v Arménii pochází z těchto tří zemí, což svědčí o značné centralizaci a závislosti na několika málo zemích, ale také o relativně nízké investiční atraktivitě Arménie. Mezi další zdroje FDI patří Spojené království, Kanada, Itálie, Kypr a Německo. Jejich podíl na celkovém objemu investic je však mnohem menší. Největší podíl zahraničních investic přitahuje energetika, těžba a stavebnictví. V poslední době se stal atraktivním pro zahraniční investory i IT sektor (zejména poté, co se do Arménie přestěhovala řada ruských IT společností), protože Arménie má levnou a kvalifikovanou IT pracovní sílu.

3.3 FTA a smlouvy

Po náhlém odmítnutí Asociační dohody s EU (DCFTA) v roce 2013 se Arménie stala od roku 2015 členem tzv. EAEU (Eurasijská hospodářská unie), kde je spolu s Ruskem, Běloruskem, Kazachstánem a Kyrgyzstánem. Dovozy z těchto zemí jsou osvobozeny od dovozních cel, zatímco dovozy ze třetích zemí podléhají dovozním cům a dalším podmínkám stanoveným (zpravidla Ruskem) v rámci EAEU.

Smlouvy s EU

Smluvní základnu mezi EU a Arménií tvoří především smlouva CEPA (Comprehensive and Enhanced Partnership Agreement), jež vstoupila v plnou platnost 1. března 2021. CEPA představuje širokou rámcovou dohodu a dotýká se řady oblastí od demokracie a vlády práva přes obchod až po životní prostředí. Umožňuje silnější spolupráci v odvětvích jako je energetika, doprava, životní prostředí a obchod. CEPA je spojena s reformními závazky země. Jejím cílem je zlepšit v Arménii kvalitu života, posílit právní stát, zlepšit podnikatelské prostředí a podpořit větší propojení mezi EU a Arménií zejména v oblasti energetiky a dopravy. Preferenční obchodní schéma EU, tzv. GSP+ (Special Incentive Arrangement for Sustainable Development and Good Governance GSP+), fungovalo od roku 2009. Arménie díky němu využívala snížení cel na řadu položek a tím jednodušší přístup na unijní trh. Vzhledem k učiněnému pokroku v Arménii postupně od začátku roku 2022 dochází k přesunu z GSP+ na režim daný smlouvou CEPA.

Smlouvy s ČR

Arménie neuznává platnost žádné smlouvy či dohody z období SSSR. Ve vzájemných vztazích neplatí smlouvy sjednané mezi bývalým Československem a SSSR, došlo tak k vytvoření nové smluvní základny. Byla uzavřena mj. smlouva o zamezení dvojímu zdanění.

3.4 Rozvojová spolupráce

Arménie je příjemcem rozvojové pomoci, ale aktuálně (v období 2018-2023) nepatří mezi prioritní země české rozvojové spolupráce. Velvyslanectví ČR v Jerevanu realizuje malé lokální projekty (např. v oblasti zemědělství). Člověk v tísni realizuje rozvojové projekty (zemědělské, turistické) z fondů EU.

3.5 Perspektivní obory (MOP)

► Dopravní průmysl a infrastruktura

Infrastruktura v Arménii ve městech i na venkově již řadu let vyžaduje komplexní obnovu a masivní investice. Momentální stav arménské dopravní sítě je velmi špatný, někdy skutečně žalostný; Arménie proto plánuje velké investice a zvýšení financování do infrastruktury a konektivity, v plánu je především výstavba silničního koridoru Sever-Jih v celkové délce cca 550 km. Jen v úseku Sisian-Kajaran je v plánu výstavba 27 mostů a 9 tunelů. Sektor je jednou z priorit EU v rámci plánu obnovy, přispívá na něj také řada dalších mezinárodních donorů. České firmy by mohly dodávat mosty, konstrukce, stavební nebo dopravní technologie.

► Energetický průmysl

Energetický sektor v Arménii čelí několika výzvám, mezi něž patří nedostatky v zásobování (supply gap), nespolehlivost dodávek elektřiny, nízká energetická účinnost a nutnost udržovat cenově dostupné tarify. Arménie má minimum vlastních energetických zdrojů a je tak velmi závislá na importu. Zhruba 40 % elektřiny generuje jaderná elektrárna Metsamor. Vláda si dala za cíl rozvoj domácích a obnovitelných zdrojů energie (zejména vodních a solárních), v nichž má Arménie značný potenciál, a také zavedení opatření na zlepšení energetické účinnosti. České firmy by se mohly zúčastnit tendrů na výstavbu solárních elektráren nebo dodávat komponenty pro vodní elektrárny.

► ICT

Sektor informačních a komunikačních technologií v Arménii v posledních letech vzkvétá. Další rozvoj sektoru představuje také jednu z hlavních vládních priorit (Arménie má i speciální ministerstvo high-tech průmyslu), podporují se inovativní start-upy a v plánu je rovněž velká digitální transformace země. Země disponuje řadou talentovaných programátorů a vývojářů různých specializací. Průměrný plat IT profesionála v soukromém sektoru se v roce 2020 pohyboval kolem 640 tisíc AMD (zhruba 29 tisíc CZK). Platy a ceny za kvalitní IT služby jsou několikrát nižší než v ČR, pro české firmy tak může být výhodné outsourcovat některé IT služby do Arménie.

► Vodohospodářský a odpadní průmysl

Nakládání s odpady a odpadové hospodářství obecně představují pro Arménii jednu z největších výzev. Sběr komunálního odpadu je na poměrně špatné úrovni, třídění a recyklace prakticky neexistuje, do běžného odpadu se často dostává i nebezpečný odpad, který pak kontaminuje životní prostředí v okolí. Podobně odpadní vody se často dostávají do vodních toků. Dle odhadů v zemi ročně vznikne asi 650 tisíc tun netříděného komunálního odpadu, drtivá většina je skládkována. Evropská investiční banka (EIB), Evropská banka pro obnovu a rozvoj (EBRD) a Evropská unie (v rámci EU Neighborhood Investment Tool) společně financují projekt nakládání s komunálním odpadem nazvaný „Solid Waste Management in Yerevan.“ Vedle stávající skládky v lokalitě Nubarašen by měla být vybudována nova skládka odpovídající všem příslušným standardům. Dva další velké projekty stavby skládek probíhají s podporou EBRD a EU v provinciích Kotayk a Gegharkunik. České firmy by mohly dodávat zejména třídící linky, technologie pro recyklaci a další využití odpadů, pro sanaci půdy a čištění odpadních vod.

► Zdravotnický a farmaceutický průmysl

Arménský trh se zdravotnickým materiálem a léčivy je relativně různorodý. Místní zdravotnictví plně nehradí všechny výkony ani léky, takže lidé musí do těchto položek investovat sami. Vláda však plánuje zavedení systému veřejného zdravotního pojištění, jenž by měl pokrýt až 90-95 % všech zdravotnických služeb a výkonů. Vláda rovněž plánuje rekonstruovat řadu nemocnic a zdravotních center, kam by české firmy mohly dodávat své zdravotnické přístroje a vybavení. Existuje i řada soukromých klinik, které mají zájem o nákup moderních západních zdravotnických výrobků (především vysoce kvalitních, účinných, moderních a inovativních léčiv, zdravotnického materiálu, techniky a vybavení).

► Zemědělský a potravinářský průmysl

Zemědělství nadále představuje jeden z klíčových sektorů arménské ekonomiky, pracuje v něm více než třetina ekonomicky aktivního obyvatelstva. Domácí produkce přitom zatím nedokáže plně nasytit poptávku po řadě (i základních) potravin, které se dovážejí. Na podporu zemědělství míří státní podpora s cílem zvýšení produktivity, výnosů a konkurenceschopnosti (zejména výsadba sadů, kapkové zavlažování či pojištění rizik). Roste poptávka po technologiích pro skleníky (zvlášť malé a střední), po skotu, potravinářských technologiích, hnojivech.

odkaz na MOP Arménie

4 Kultura obchodního jednání

Podkapitoly:

[4.1 Úvod](#)

[4.2 Oslovení](#)

[4.3 Obchodní schůzka](#)

[4.4 Komunikace](#)

[4.5 Doporučení](#)

[4.6 Státní svátky](#)

4.1 Úvod

Kulturní a obchodní jednání má oproti ČR některá specifika, která je třeba mít na paměti. V arménské kultuře a přístupu jsou jak evropské, tak některé blízkovýchodní elementy. Zvyklosti a přístupy z evropského, blízkovýchodního a postsovětského prostoru se tu vzájemně prolínají. Liší se zejména vnímání času a time management, přístup k dodržování termínů je mnohem uvolněnější a zpravidla se tolik nedbá na přesnost a dochvilnost. Arménské podnikatelské prostředí je konzervativnější. Osobní vztahy hrají v podnikání obrovskou roli. Arméni se snaží vyhnout dvojznačnosti a nejistotě, lidé nepřijímají ochotně změny a riziko. Specifikem je také jazyk, arménština totiž tvoří samostatnou skupinu v indoevropské jazykové rodině (není podobná dalším jazykům) a používá rovněž vlastní písmo. V obchodním prostředí většina partnerů mluví anglicky a/nebo rusky.

4.2 Oslovení

Nejčastěji se v Arménii používá oslovení pan/paní (foneticky „paron“, „tikin“). Obchodní partnery středního a vyššího věku a osoby ve vyšším postavení lze podobně jako v Rusku oslovovat křestním jménem a jménem po otci a při tom jim vykat (“Armen Ašotovič, Vy...”). Mladší generace nemá většinou – po vzájemné dohodě – problém přejít na oslovování křestním jménem a tykání.

4.3 Obchodní schůzka

Schůzky lze sjednat na běžnou pracovní dobu (zpravidla začíná později než v ČR), někdy i na čas po pracovní době. Probíhají většinou v kanceláři partnera. Je lepší vždy počítat s možným zpožděním arménské protistrany. U mladších protějšků převažuje západní obchodní kultura, obvyklá jsou jednání během oběda nebo běžné pracovní doby. Větší důvěryhodnosti napomůže vhodný informační materiál o minulých úspěšných projektech. Na vizitce je pak dobré uvést mobilní telefonní číslo propojené s komunikační aplikací typu Viber nebo WhatsApp, na které se lze obrátit v urgentních případech. Co se týče dáreků, arménští partneři ocení i skromný dárek se vztahem k ČR. Od evropských partnerů se obvykle neočekávají velké, luxusní nebo osobní dary.

V Arménii lze s výjimkou státních svátků a hlavních křesťanských svátků načasovat jednání prakticky na libovolný den týdne včetně víkendů. Standardní pracovní doba je od pondělí do pátku od 9 do 18 hodin, některé společnosti pracují i v sobotu. Pracovní doba obecně začíná později dopoledne. Záleží vždy na domluvě, ale obecně je vhodnější schůzky načasovat například od 10:00 dále nebo ještě lépe na odpolední či večerní hodiny.

Podobně jako v dalších zemích regionu převládá hierarchická struktura řízení, v níž má každý své místo v závislosti na postavení. Jednání obvykle vede služebně nejvýše postavený. Mocenský odstup je v Arménii velmi silný, zodpovědnost a rozhodovací pravomoci jsou rozděleny nerovnoměrně. Ve firmách hrají velkou roli i osobní vztahy. Arménští partneři mohou také během projevu dělat dlouhé pauzy, odbočovat k jiným tématům nebo se pouštět do filozofických úvah. V takových situacích je vhodné aktivně naslouchat, případně vhodnou formou vyjádřit souhlas (např. přikývnutí, stručný souhlasný komentář).

Arménští obchodníci jsou známí svými obchodními schopnostmi a zakládají si na nich. Připravte se hájit vlastní zájmy a pevně si stát za svým. Je normální slušně odmítnout nabídku, pokud jsou vysvětleny důvody a argumenty. Arménská strana bude téměř jistě chtít při jednáních dosáhnout konsenzuálního řešení, čeští partneři by měli umět reagovat flexibilně a mít určitý manévrovací prostor. Arménští partneři ocení a budou si vážit zvláštní nabídky, slevy nebo jiné výhody připravené konkrétně pro ně.

Arménie si obecně velice zakládá na své křesťanské kultuře a na své dlouhé historii. Pokud se člověk nebude pouštět do kritiky těchto témat, z kulturně-náboženského pohledu by neměly vznikat žádné významné třecí plochy. Místní trh je poměrně malý, takže v rámci jednotlivých odvětví často každý velmi dobře zná každého. Někdy tak může být obtížné vést jednání s několika konkurenčními firmami tak, aby to nevěšlo ve známost. Na druhou stranu se to někdy může hodit, protože snazší spojení např. mezi firmami a úřady může některé procesy urychlit.

Je třeba se připravit na rozdílné vnímání času, které je spíše jihoevropské než středoevropské. Arménský protějšek může být při prvním kontaktu (ze zdvořilosti) přesný a dochvilný, ale obecně se na dochvilnost příliš nehraje. Mohou nastat také různé prodlevy a zdržení. Není za tím však zlý úmysl nebo snaha o dominanci, pouze jiné kulturní zvyklosti. Komunikace e-mailem vyžaduje více trpělivosti, může se stát, že na reakci budete čekat delší dobu (několik dní). V takovém případě je možné zavolat, upozornit na odeslaný e-mail, vysvětlit naléhavost věci a požádat o rychlou odpověď.

Zahájení jednání je obvykle spíše formální, může se nést až ve strohém duchu. V průběhu jednání se styl a nálada obvykle mění a s dalšími schůzkami se atmosféra stává přátelštější, příjemnější a flexibilnější. Vyjadřování silných emocí není běžné. Někdy může arménská strana zahrnovat protějšek komplimenty, aby si zajistila výhodnější nabídku nebo snáz dosáhla uzavření dohody. Mezi mladší generací je lepší očekávat západní/evropský způsob jednání. Příliš přátelské jednání může působit podezřele a potenciální obchodní partnery odradit.

Arménie je poměrně malá a kompaktní země, hlavní rozdíl je mezi hlavním městem Jerevanem a mezi ostatními regiony. Mimo Jerevan je pravděpodobnější větší přátelskost a otevřenost, ale také o něco menší znalost jazyků s preferencí ruštiny.

Po skončení hlavní části jednání může následovat přípitek. Partner pravděpodobně nabídne vyhlášené arménské brandy („koňak“), případně pozvání na večeři nebo recepci s tradiční arménskou kuchyní. V takovém případě se běžně podává místní arménské víno, brandy, v restauraci lze k jídlu zvolit i pivo. V přátelštější atmosféře může být nabídnuta vodka. Není časté pít příliš mnoho alkoholu (nad míru), ale celý večer se může protáhnout až dlouho do noci kvůli řadě slavnostních přípitků. Také je dobré mít připravený alespoň krátký proslov.

Oblečení zvolte běžně jako v Česku s přihlédnutím k počasí (tuhé zimy a horká léta). Arménští muži obvykle nosí na jednání oblek. Ženy na jednání také preferují formálnější oděv, často i výraznější make-up, nehty a šperky než u nás (běžné jsou rovněž výrazné zásahy z oblasti plastické chirurgie). V některých sektorech může protějšek preferovat smart casual oblečení.

Během jednání bude jasně daná hierarchie. Bez ohledu na počet zúčastněných zaměstnanců zpravidla jednání povede za protistranu ředitel/ka, zatímco ostatní zaměstnanci se budou vyjadřovat po vyzvání např. k jednotlivým projednávaným oblastem. Co se týče genderové rovnováhy, v Arménii je zatím běžnější dominance mužů, ale lze se setkat i s řadou žen ve vedoucích pozicích. Věk a

genderové složení týmu nehraje zásadní roli a ani neexistuje ideální počet členů týmu.

Rodiny a domovy jsou v Arménii vysoce soukromou záležitostí, takže dostat pozvání domů je spíše výjimečné. Jako vyjádření důvěry a blízkosti je běžnější pozvání do restaurace na velkou večeři či recepci s arménskými specialitami. Arménský partner může případně navrhnout také poznávací výlet na některou z řady místních kulturních památek (řada populárních míst se nachází i poblíž Jerevanu). Při pozvání domů je vhodné vzít s sebou na návštěvu pozornost například ve formě bonboniéry a lahve alkoholu (při podobné příležitosti se obvykle podobný dárek očekává).

4.4 Komunikace

Arméni jsou často velmi vzdělaní lidé. V závislosti na zkušenostech, sektoru a věku budou zpravidla dobře mluvit rusky, anglicky, nebo rovnou oběma jazyky (v takovém případě závisí jazyk jednání na vzájemné dohodě). Ruština je všeobecně srozumitelná alespoň pasivně, arménští obchodníci zpravidla hovoří velmi dobře rusky a jednání v ruštině je pro ně komfortní. Zejména mladí lidé ale už často preferují angličtinu a i z osobních či principiálních důvodů budou chtít vést jednání v angličtině. Je běžné se zpočátku přeplat a dohodnout se na variantě, která vyhovuje oběma stranám. Pokud arménský partner angličtinu neovládá, lze využít služeb tlumočnicka alespoň do ruštiny. Další cizí jazyky jsou méně časté, ale vzhledem k velké arménské diaspoře v řadě zemí světa lze narazit na mluvčí různých, i méně rozšířených jazyků.

V zahraničních (zejména západních) firmách, bankách, právních kancelářích, firmách z IT sektoru nebo zaměřených na obchod se zeměmi mimo tzv. postsovětský prostor je obvykle běžná dobrá znalost angličtiny. Firmy zaměřené na Rusko a postsovětský prostor používají jako pracovní jazyk spíše ruštinu. Někdy můžete být příjemně překvapeni špičkovou znalostí cizího jazyka i tam, kde byste to neočekávali.

Nepříjemné téma, kterému je třeba se za každou cenu vyhnout, jsou předchozí obchodní zkušenosti s protějšky z Ázerbájdžánu či Turecka. Ať už jsou vaše zkušenosti z těchto zemí jakékoli, toto téma vyvolá na arménské straně přinejmenším nedůvěru, v horším případě silné negativní emoce. Není vhodné komentovat zahraniční politiku země, konkrétně její vztahy s Ázerbájdžánem a Tureckem, obzvláště ve světle nedávné horké fáze ozbrojeného konfliktu.

Střední a starší generace bude spíše preferovat osobní jednání. Mladší generaci byznysmenů bude vyhovovat jak telefonická, tak e-mailová komunikace (případně kombinace obou). Pro větší flexibilitu je možné používat také mobilní komunikační aplikace (zejména Viber, WhatsApp, případně Telegram), které jsou populární a běžně rozšířené i pro obchodní jednání.

4.5 Doporučení

V obecné rovině se připravit na přítomnost dvojí kultury (jak evropský styl, tak spíše blízkovýchodní styl – v závislosti na konkrétním sektoru a věku představitele protistrany). To s sebou nese určité komplikace zejména v odlišném přístupu k času a termínům, takže je potřeba trpělivost, rozvážnost a ohleduplnost. V některých aspektech života se v Arménii stále nezapře byrokratické dědictví SSSR, takže je vhodné mít v pořádku dokumenty, razítka, všemožná potvrzení. Okolo obchodní dokumentace a podpisů je běžná značná formálnost (včetně např. ověřování notářem). Může se stát, že protistrana nebude umět odpovědět na otázky nebo požadavky a omezí se na sdělení, že něco nejde. Někdy však za tím nemusí být žádná objektivní příčina – například jen není vhodné vyjádřit nejistotu. V podobných případech je potřeba se obrnit trpělivostí, zkusit lépe vysvětlit podstatu problému a aktivně navrhnout alternativní možnosti řešení. Obecně je ČR v Arménii vnímána pozitivně, české firmy a výrobky tu mají dobré renomé a mohou také těžit ze západní/evropské značky, která je vnímána jako znak kvality.

4.6 Státní svátky

1. 1. a 2. 1. Nový rok

6. 1. Vánoce

28. 1. Den armády (mužská obdoba MDŽ)

8. 3. Den žen (MDŽ)

Velikonoce (ve stejném termínu jako v ČR)

24. 4. Den připomínky obětí genocidy (celonárodní tryzna, po celé zemi probíhají pietní akce)

1. 5. Svátek práce

9. 5. Den vítězství a míru

28. 5. Den republiky (připomínka vzniku první arménské republiky v roce 1918)

5. 7. Den ústavy

21. 9. Den nezávislosti (nezávislost na SSSR v roce 1991)

31. 12. Silvestr

5 Základní podmínky pro uplatnění českého zboží na trhu

Podkapitoly:

[5.1 Vstup na trh](#)

[5.2 Formy a podmínky působení na trhu](#)

[5.3 Marketing a komunikace](#)

[5.4 Problematika ochrany duševního vlastnictví](#)

[5.5 Trh veřejných zakázek](#)

[5.6 Platební podmínky, platební morálka a řešení obchodních sporů](#)

[5.7 Víza, poplatky, specifické podmínky cestování do teritoria](#)

[5.8 Zaměstnávání občanů z ČR](#)

[5.9 Veletrhy a akce](#)

5.1 Vstup na trh

Základní info pro vstup na trh, rating, distribuční a prodejní kanály, faktory ovlivňující prodej, důležité právní normy a předpisy, dovozní podmínky a dokumenty, celní systém, celní a devizové předpisy, kontrola vývozu, ochrana domácího trhu.

Podnikání v Arménii i přes řadu změn k lepšímu od roku 2018 dlouhodobě znesnadňuje klientelismus, provázání obchodu s nejvyšší politikou, korupce, praní špinavých peněz, neprůhledný soudní systém a zneužívání pravomocí. Přestože jsou přijímány nové zákony, ne vždy jsou kvalitní a především jejich implementace či vynucování je problematické (podle potřeby).

Před vstupem na trh je důležité prověřit údaje o partnerovi a firmě, finanční a další podmínky a náležitosti. Pro úspěšné podnikání v Arménii je dobré mít v místě schopnou a důvěryhodnou kontaktní osobu či zprostředkovatele. Pro nalezení dobrých místních partnerů a pochopení arménské kultury, které je pro podnikání zde důležité, je dobré poznat partnery osobně. Proto je návštěva Arménie zejména v případě plánovaného podpisu smlouvy velmi důležitá. České firmy často působí v Arménii za zprostředkování arménské diaspory v ČR.

Informace k podmínkám dovozu na unijní trh, podmínkám vývozu, informace o clech a daních, pravidlech původu (rules of origin), obchodních dohodách, antidumpingových povinnostech, daních a postupech dovozu, dalších formalitách a požadavcích (včetně ukázek formulářů) nebo také hlavních překážkách obchodu lze najít na stránce Access2Markets (<https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/home>). V případě Arménie je hlavní přetrvávající překážkou obchodu pouze nedostatečná ochrana Geografického označení původu (EU Geographical indications) u vín a lihovin (HS2204, HS2208).

Další důležité informace týkající se distribučních a prodejních kanálů, využívání místních zástupců, kontroly vývozu, ochrany domácího trhu a dalších faktorů ovlivňujících prodej lze nalézt na stránce Invest in Armenia (<http://www.investinarmenia.am/en/import-and-export-regime>). Relevantní informace o normách a technických předpisech poskytuje Ministerstvo hospodářství.

Arménie je od roku 2015 členem Ruskem vedené "Euroasijské hospodářské unie" (EAEU), což znamená společný trh se zbožím, jednotná cla, celní a netarifní předpisy. Nařízení EAEU se nyní zabývají i obchodem a celní oblastí, od zavedení harmonizovaných tarifů v rámci EAEU platí jednotný celní kodex. V mnoha oblastech panují nejasnosti - jedná se např. o udělování licencí na dovoz, celní postupy a vymáhání práv duševního vlastnictví. Potenciální problém může nastat i se složitým systémem standardizace EAEU, který je založen na ruském režimu. Existují dočasné výjimky, které se však postupně ruší a mají zcela vypršet do roku 2022. Podle požadavků EAEU by celní odbavení mělo být prováděno v jurisdikci příslušných účastníků zahraničních ekonomických operací. Například tranzit zboží do Arménie od zahraničních dodavatelů přes Rusko je zúčtován na vnějších hranicích EAEU v Rusku. Stejný postup platí pro položky vstupující do Arménie a určené pro jiné země v rámci EAEU. Arménie nicméně nemá společnou hranici se zbývajícími členy EAEU, takže veškeré zboží musí procházet přes Gruzii. Celní odbavení zůstává jedním z hlavních problémů zahraničních společností působících na arménském trhu. Aktuální informace o harmonizovaných tarifech EAEU lze nalézt na webu (<http://www.eurasiancommission.org/ru/act/trade/catr/ett/Pages/default.aspx>).

Domácí distribuční kanály Arménie odpovídají malé velikosti země, populaci a trhu. Hlavní skladovací a velkoobchodní společnosti sídlí v Jerevanu. Problém z hlediska dopravy představuje jak nedostatečná infrastruktura (navzdory snahám o její obnovu), tak obchodní překážky a uzavření hranice s Tureckem a Ázerbájdžánem. Stále uzavřené hranice omezují možnosti vývozu a dovozu a zvyšují náklady na přepravu kvůli větší vzdálenosti i nedostatečné/nekvalitní infrastruktuře. Arménie dopravně závisí na dostupnosti přes Gruzii. Dopravní cesta přes Gruzii (zpravidla prochází přístavy Poti a Batumi na pobřeží Černého moře) je spolehlivá, ale drahá. Pozemní trasa mezi gruzínskými přístavy a Jerevanem často představuje nejdražší část cesty. Spojení přes Írán je závislé na jediném společném hraničním přechodu a prochází komplikovaným terénem. Rizikem je, že některé části silnice se nacházejí už na území Ázerbájdžánu.

Většinu dovážených produktů a služeb zajišťují zástupci a distributoři. Služby pro celní odbavení a další záležitosti spojené s dovozem zboží poskytují tzv. brokeři. Většina společností v Arménii je relativně malá, i když existují významné výjimky včetně několika významných místních a evropských řetězců supermarketů (např. Carrefour) a několika obchodních domů. Velké společnosti, které zastupují více značek, mají často své vlastní distribuční centrum založené mimo Jerevan. Arménská firma Haypost (pošta a největší logistická a spediční firma) otevřela u Prahy své logistické centrum pro celou Evropu.

5.2 Formy a podmínky působení na trhu

Obchodní a investiční politika Arménie je relativně otevřená, navzdory značným překážkám v podobě stále rozšířené korupce, nadále spíše špatného podnikatelského prostředí a složitosti vymáhání zákonů. Země nestanovuje zásadní omezení zahraniční kontroly a práva na soukromé vlastnictví. Usazování a registrace podniků jsou rychlé. V žebříčku Doing Business (2020) se Arménie umístila na 47. místě ze 190 zemí.

Registrace podniku v Arménii je obecně rychlá a efektivní. Registrace se provádí elektronicky prostřednictvím Státního rejstříku právnických osob Ministerstva spravedlnosti Arménie (<https://www.e-register.am/en/>) na principu „one-stop shop“ a bezplatně. Pokud jsou dokumenty podle schválených vzorů, je registrace okamžitá (během jednoho dne). Pokud jsou dokumenty předkládány fyzicky nebo na dálku na základě plné moci, může schválení trvat až 1-3 pracovní dny. Nejsou minimální nároky na kapitál (může být od 1 USD).

Cizinci si mohou v Arménii vybrat ze široké škály dostupných organizačních forem pro podnikání. Existují následující právní formy subjektů: podnikatel / jediný majitel (Private Entrepreneur, PE), společnost s ručením omezeným (Limited Liability Company, LLC), akciové společnosti (Joint-Stock Company, JSC nebo Open Joint-Stock Company, OJSC), obchodní partnerství (Partnership), družstvo (Cooperative), privátní kapitálový fond (Private Equity Fund) a některé další formy (joint-venture, franchising, trust management, agency, commission, delegation). Jsou možné také různé formy zastoupení (Branch Office, Subsidiary, Representative Office, Permanent Establishment). Před registrací je potřeba zvážit řadu faktorů jako daně, ručení, náklady, struktura a další. Je vhodné využít právní poradenství v oblasti registrace podniků.

Kancelářské prostory v Jerevanu jsou široce dostupné. Pracovní síla je všeobecně poměrně dobře vzdělaná (zejména v technických oborech) a ve srovnání se západem je levná. Zahraniční firmy využívají kvalifikovaných odborníků v elektrickém a počítačovém inženýrství, optice, softwarovém designu. Na administrativních pozicích v zahraničních firmách je běžná dobrá znalost angličtiny a/nebo ruštiny.

5.3 Marketing a komunikace

Běžnými způsoby propagace zboží jsou reklamy v televizi, rádiu a tištěných médiích. Rozšiřuje se používání billboardů, stojanů, plakátů a dalších venkovních reklamních ploch, stejně jako např. reklama na autobusech MHD. Marketingové kampaně na internetu (zejména facebook, instagram) představují možnou alternativu klasických kanálů s dosahem především na mladší ročníky. Reklama může být dojednána buď přímo s médii, nebo prostřednictvím reklamních agentur.

Reklama se řídí zákonem o reklamě, který stanovuje standardy a mj. říká, že oficiálním jazykem reklamy musí být arménština (netýká se tiskovin vycházejících v cizím jazyce). Text může být doprovázen cizojazyčným překladem za podmínky, že je vytištěn menším písmem. Pro propagaci léčiv, lékařských zařízení nebo léčebných metod je nutné povolení ministerstva zdravotnictví. Zákon zakazuje propagaci stimulačních nebo relaxačních účinků alkoholu a cigaret, zakazuje reklamu na zbraně (kromě loveckých či sportovních zbraní). Na propagaci bank, pojišťoven a jiných finančních institucí se vztahují specifická omezení.

5.4 Problematika ochrany duševního vlastnictví

Arménská legislativa (zákon o patentech, zákon o obchodní značce, zákon o copyrightu) formálně zaručuje ochranu duševního vlastnictví, a to prostřednictvím Agentury pro duševní vlastnictví Arménské republiky. V současné době je právní oblast duševního vlastnictví upravena zákony a právními předpisy, jakož i mezinárodními dohodami. Vztahuje se na literaturu, vědecká a umělecká díla včetně počítačových programů a databází, patenty, průmyslový design, know-how, obchodní tajemství, trademark a další. Dodržování a vynucování zákona je však slabé a obrana komplikovaná. Proto jsou v Arménii běžná pirátská CD, programy, knihy, falešné značkové oblečení a další výrobky.

5.5 Trh veřejných zakázek

Trh veřejných zakázek se řídí zákonem o veřejných zakázkách, jenž vstoupil v platnost 22. 12. 2010. Text zákona je k dispozici pouze v arménštině. Regulačním orgánem je Státní agentura pro veřejné zakázky. V roce 2017 prošly předpisy o veřejných zakázkách zásadní reformou. Legislativa nyní stanoví čtyři různé druhy postupů pro zadávání veřejných zakázek. Jsou to elektronická aukce, výběrové řízení (tendr), žádost o cenovou nabídku a zadávání zakázek z jednoho zdroje (single-source procurement). Typy výběrových řízení jsou otevřená výběrová řízení, uzavřená výběrová řízení a zadávání zakázek z jednoho zdroje. Informace o mezinárodních tendrech včetně příslušných podmínek (pravidla pro přihlášení, financování, dokumentace) jsou zveřejňovány na stránkách <https://www.tender.am/en>, <https://www.gnumner.am/en> a <https://www.armeps.am/epps/home.do>.

5.6 Platební podmínky, platební morálka a řešení obchodních sporů

V Arménii převažuje systém hotovostních plateb, ačkoli roste využívání platebních karet v hotelech, restauracích a obchodech. Obchody mezi firmami jsou primárně prováděny bankovními převody, akreditivy nebo barterem. Na růstu využívání bankovních převodů má vliv zejména velké množství remitentů ze zahraničí a důvěra v zahraniční partnery. Většina bank převádí prostředky během 2–4 dnů. Arménský dram (AMD) je volně směnitelný. Podle zákona musí být ceny všeho zboží a služeb, majetku a výše platů stanoveny v AMD. Výjimky jsou pro transakce mezi místními a zahraničními firmami a určité transakce zahrnující zboží obchodované na světových trzích.

Od 1. července 2022 bude v Arménii zákonem omezen oběh hotovosti. Maximální výše hotovostních plateb bude 300 000 AMD (přibližně 620 EUR). Transakce nad uvedenou částku budou povinně bezhotovostní. Momentálně není jasné, jak se bude nařízení kontrolovat (nebo obcházet).

I s ohledem na omezenou solventnost některých subjektů se někdy mohou vyskytnout problémy s placením zakázek. Místní obchodníci někdy žádají úlevy v podmínkách splátek jako např. úvěr či barter. V takovém případě doporučujeme poskytnutí úvěru pouze na základě předchozích zkušeností s daným subjektem a i v takovém případě jen v omezené výši. Stejně tak je rozumné požadovat složení finanční zálohy u věrohodné místní banky.

Obchodní spory řeší arménské soudy (případně jiné orgány rozhodující ekonomické spory; se souhlasem stran sporu také smírčí soudy, pokud není na základě předchozí dohody obou stran ošetřen jiný způsob řešení). Vynucování smluvních práv prostřednictvím místních soudů je problematické.

5.7 Víza, poplatky, specifické podmínky cestování do teritoria

Arménie zrušila vízovou povinnost pro státní příslušníky ze zemí EU. Od 10. ledna 2013 tak občané ČR, stejně jako ostatní občané EU a občané dalších čtyř zemí Schengenského prostoru, nepotřebují pro vstup na území Arménie a pobyt do 180 dní vstupní víza. O podmínkách vstupu pro pobyt delší než 180 dní je třeba se informovat na Velvyslanectví Arménie v Praze. Pro vstup je nutný platný cestovní pas (platnost musí přesahovat 6 měsíců). V Arménii oficiálně platí přihlašovací povinnost; cizinec musí do 3 dnů po vstupu na území Arménie ohlásit na policii místo svého pobytu (hotely tak činí automaticky), avšak v praxi registrace v současné době vyžadována není. V době koronaviru mohou platit dodatečná omezení, jejichž platnost doporučujeme zkontrolovat na webu Ministerstva zahraničí Arménie (<https://www.mfa.am/en/COVID-19>).

Před cestou doporučujeme ověření aktuálně platných bezpečnostních upozornění na webu MZV ČR a dobrovolnou registraci v systému DROZD. Při příjezdu není vyžadováno zdravotní pojištění, ale pojištění před cestou do zahraničí rozhodně doporučujeme. Zdravotnické služby na území Arménie jsou poskytovány za finanční úhradu – platí se v hotovosti v místě poskytnutí zdravotní péče, výše ceny závisí na úrovni zdravotnického zařízení. Zdravotní péče v hlavním městě Jerevanu, kde jsou zdravotnická zařízení zřízená ze zahraničních investic, je na dobré úrovni, ve venkovských oblastech je tato péče na nízké úrovni. V Jerevanu lze platit kartou, ale běžnější a jistější je stále hotovost (obzvlášť mimo hlavní město). MHD tvoří v Jerevanu jedna páteřní linka metra, síť autobusů a mikrobuseů (maršrutky) a taxi. Centrum je kompaktní a dá se v něm pohybovat pěšky. Arménie i Jerevan jsou celkově bezpečné, ale je vhodná opatrnost (možná drobná kriminalita, výrazně horší bezpečnost na silnicích apod.).

Vstup a pobyt cizinců z Arménie do ČR do 90 dnů upravují společná pravidla v rámci Schengenu. EU a Arménie mají uzavřenou dohodu o vízové facilitaci. Aktuální informace k vstupu cizinců jsou k dispozici na stránkách MZV ČR, MV ČR a ZÚ Jerevan.

5.8 Zaměstnávání občanů z ČR

Podmínky pro zaměstnávání cizinců na území Arménie (jak získat pracovní povolení a kdo ho zajišťuje, platy, minimální mzda, sociální zabezpečení) lze najít na webových stránkách <http://jurist.am/en/employment> nebo <https://armenian-lawyer.com/work-permits/>. Mezi ČR a Arménií není v oblasti sociální péče v platnosti žádná smlouva.

5.9 Veletrhy a akce

Většina veletrhů se odehrává v Yerevan Expo Center, další informace lze najít na stránce <https://expo.am/en/>. Na rok 2022 jsou naplánovány následující hlavní akce:

Caucasus Building and Reconstruction EXPO 24.3.2022 (3 dny)

ArmHiTec (International Exhibition of Arms and Defense Technologies) 31.3.2022 (3 dny)

Education and Career EXPO 27.4.2022 (3 dny)

EXPO FOOD & DRINKS YEREVAN 19.5.2022 (3 dny)

LADY EXPO: Beauty Expo 4. 6. 2022 (3 dny)

WORLD OF CHILDHOOD: Childhood International specialized Exhibition 4. 6. 2022 (3 dny)

Wine Days Yerevan 4. 6. 2022 (2 dny)

AUTO SHOW - ARMENIA: International Automobile Exhibition 10. 9. 2022 (3 dny)

ARMENIA EXPO: Universal trade-industrial expo-forum 16. 9. 2022 (3 dny)

BUILD-EXPO YEREVAN 16. 9. 2022 (3 dny)

COMP-EXPO YEREVAN: Computers & IT Technologies Exhibition 16. 9. 2022 (3 dny)

FINANCE, CREDIT, INSURANCE AND AUDIT EXPO 16. 9. 2022 (3 dny)

FURNITURE SALON: Furniture International specialized Exhibition 16. 9. 2022 (3 dny)

INDUSTRIAL ARMENIA EXPO: Industrial Fair of Armenia 16. 9. 2022 (3 dny)

INTER FOOD EXPO: Food, Food production & Packing Expo 16. 9. 2022 (3 dny)

POLYGRAPHY. PUBLISHING. ADVERTISEMENT 16. 9. 2022 (3 dny)

REST & ENTERTAINMENT EXPO: International Rest & Entertainment Expo 16. 9. 2022 (3 dny)

TRANS-EXPO YEREVAN: Transport & Logistics Exhibition 16. 9. 2022 (3 dny)

Areni Wine Festival - říjen, koná se ve městě Areni v provincii Vayots Dzor

ARM PROD EXPO: Food, Drinks, Food Processing Technologies and Agricultural Machinery & Equipment Expo 15. 10. 2022 (3 dny)

HEALTH SERVICE & PHARMACY EXPO YEREVAN 28. 10. 2022 (3 dny)

6 Kontakty

Podkapitoly:

[6.1 Kontakty na zastupitelské úřady ČR v teritoriu](#)

[6.2 Praktická telefonní čísla \(záchranka, policie, požárníci, infolinky, apod.\)](#)

[6.3 Důležité internetové odkazy a kontakty](#)

6.1 Kontakty na zastupitelské úřady ČR v teritoriu

V Arménii působí velvyslanectví České republiky v Jerevanu (působnost diplomatická a konzulární pro Arménskou republiku). Czech Trade, Czech Invest, Czech Tourism ani České centrum v Arménii nepůsobí.

Velvyslanectví České republiky

Nalbandyan 48/1

0010 Jerevan, Arménie

Telefon: +374 10 519 373

E-mail: yerevan@embassy.mzv.cz

Web: www.mzv.cz/yerevan

Nouzový telefon: +374 44 090 644 (při volání z Arménie 044 090 644)

Aktuální informace o kontaktech, adrese a spojení, pracovní době úřadu jsou k dispozici na webu ambasády (na stránce https://www.mzv.cz/yerevan/cz/nase_velvyslanectvi/kontakt/index.html).

6.2 Praktická telefonní čísla (záchranka, policie, požárníci, infolinky, apod.)

Společné číslo pro všechny druhy krizových situací (hasiči, policie i záchranná služba): 112 i 911

Hasiči: 101

Policie: 102

Lékařská záchranná služba: 103

Plynařská pohotovost: 104

6.3 Důležité internetové odkazy a kontakty

Webové stránky a kontakty na všechna ministerstva, vládu, prezidenta, místní hospodářské komory a dále na zvážení dle země (např. hlavní média, centrální banka, ekonomické analýzy, daňová správa...)

České kontakty

ZÚ Jerevan – <https://www.mzv.cz/yerevan>

Sociální síť ZÚ Jerevan – <https://www.facebook.com/CzechEmbassyYerevan>

Časopis arménské diaspory v Česku – www.orer.eu

Arménská ambasáda v Praze – <https://cz.mfa.am/en/>

Podmínky cestování do Arménie – <https://www.mzv.cz/>

Dobrovolná registrace občanů při cestách do zahraničí – <https://drozd.mzv.cz/>

Arménské státní instituce

Vláda <https://www.gov.am/en/>

Prezident <https://www.president.am/en/>

Parlament <http://www.parliament.am/?lang=eng>

Ministerstvo obrany <https://mil.am/en>

Ministerstvo hospodářství <https://www.mineconomy.am/en>

Ministerstvo školství, mládeže, kultury a sportu <https://escs.am/en>

Ministerstvo pro mimořádné situace <http://www.mes.am/en/>

Ministerstvo životního prostředí <http://www.env.am/en>

Ministerstvo financí <https://minfin.am/en/>

Ministerstvo zahraničních věcí <https://www.mfa.am/en>

Ministerstvo zdravotnictví <https://www.moh.am/>

Ministerstvo high-tech průmyslu <https://hti.am/>

Ministerstvo spravedlnosti <https://www.moj.am/en>

Ministerstvo práce a sociálních věcí <https://www.mlsa.am/> (stránky pouze v arménštině)

Ministerstvo územní správy a infrastruktury <http://www.mtad.am/en>

Centrální banka <https://www.cba.am/en/>

Daňová správa <https://www.taxservice.am>

Národní statistický úřad <https://www.armstat.am/en/>

Arménská průmyslová a obchodní komora <https://armcci.am/>

Arménská rozvojová agentura www.ada.am

SOUHRNNÁ TERITORIÁLNÍ INFORMACE - ARMÉNIE

Americká obchodní komora v Arménii <https://amcham.am/>

Enterprise Armenia <https://enterprisearmenia.am/en>

Small&Medium Entrepreneurship Development National Center <https://www.isc.am/>

Zlaté stránky <https://www.spyur.am/en/home>

Média

RFE/RL Armenian Service (Radio Azatutyun) <https://www.azatutyun.am/en>

<https://www.news.am/>

<https://arminfo.info/>

<http://arka.am/en/>

<https://en.168.am/>

<https://hetq.am/>

<https://www.panorama.am/en/>

Public Radio of Armenia <https://en.armradio.am/>